

'אלא אם כן עשה לה מחיצה עשרה טפחים בין מלמעלה בין מלמטה בין בתוך אוגנו'. מבואר מרש"י ותוס' שאין גורסים תיבות 'בין מלמעלה', כי אין מועילה מחיצה אלא בתוך האוגן. אלא הגירסה 'בין מלמטה' – סמוך למים, 'בין מתוך אוגנו' – אף מופלג מהמים. ונראה שצריך להגיה בדברי התוס' 'יש ספרים שכתוב בהן 'בין מלמעלה בין מלמטה מתוך אוגנו'. וכ"ה בתורא"ש]. וכן גרס הרא"ה, וכ"כ בתור"פ. ובריטב"א נראה שגרס 'בין מלמטה בין מלמעלה (בתוך אוגנו)'.

'... ומר סבר מחיצה תלויה אינה מתרת'. טעם הדבר ש'גוד אסיק' אומרים ואילו 'גוד אחית' במחיצה תלויה אין אומרים, פרשו ראשונים, מפני שדרך בנין לבנותו מלמטה למעלה, לא מלמעלה למטה (עפ"י מאירי; המכתם).

כיצא בזה מובא בתורא"ש (בע"ב) הטעם לחלק בין מחיצת שתי מחיצות ערב (עתוס' להלן ד"ה מהו דתימא) – שדרך מחיצה להעשות בפסים עומדים ולא בשוכבים באויר.

'(ע"ב) רבי יהודה בשיטת רבי יוסי אמרה דאמר מחיצה תלויה מתרת'. גם לתנא קמא מחיצה תלויה מתרת בבור, אלא כך הפירוש: כמו שהקיל רבי יוסי במחיצה תלויה גבי יבשה, כך מיקל רבי יהודה בכותל שבין שתי חצרות (תוס' הרי"ד. וע' בש"ר ובשפת אמת).

'אלא מצאו סדינין פרוסין על גבי העמודים'. יש מפרשים שמצאום פרוסים על העמודים טפח והמשיכו לפורסם, שמוסיפים על אהל עראי בשבת (רא"ה וריטב"א).

למדנו מדבריהם שמותר להוסיף על אהל עראי, גם אם עשיית התוספת לבדה יוצרת הטר ובלעדי התוספת לא היה שייך אותו הטר, כגון כאן שאסור לטלטל במבוי ללא התוספת. ולפי זה נראה לכאורה שמותר להוסיף על דפנות הסוכה להשלים להכשר סוכה, כל שהיה טפח מבעוד יום (וכן דן להקל בדבר בספר מקראי קדש סוכות י, ב). ואולם הגרש"ז אויערבך זצ"ל (ע' שמירת שבת כהלכתה כד הערה קכו וב'תקונים ומלואים') הורה איסור בדבר, כי מסתבר ששונה סוכה שהתוספת שמכשירה מחדשת שם 'סוכה', וזהו הטעם שאסור להוסיף על הסכך כדי להכשירה (ע' במשנ"ב תרלז סק"א). וע' גם בשו"ת שבט הלוי ח"ו מט.

ולפי סברא זו יתכן שאסור כמו כן להדק מחיצת הסוכה המתנדנדת ברוח, באופן שעל ידי כן מכשירה לדופן [ומה שכתוב בשמירת שבת (כד הערה קכ) להתיר, זהו רק לפי מה שנקט שם להלן שאין חילוק בין מחיצת שבת לדופן סוכה, אבל לפי מה שחזר וכתב הגרש"ז"א בתקונים ומלואים לחלק וכו', אפשר יש להחמיר גם לגבי הידוק. הליכות שלמה סוכות ז הערה 1].

וצ"ע הלא גם כאן בתוספת על הטפח נתחדש שם 'מחיצה', ומגלן לחלק בין הדברים. עוד יש להעיר שלפי סברתו היה מקום לחלק בין תוספת על הסכך שמחדש שם 'סוכה' שהרי על שם הסכך היא קרויה, וכשמחיתה מרובה אין כאן 'סוכה' (כמש"כ רש"י ריש מסכתין ובכ"מ), משא"כ תוספת על הדפנות אינו מחיל שם חדש אלא מכשיר.

ושמא יש לומר באופן אחר; הואיל והסכך או הדופן יהיו אסורים בטלטול לאותה שבת, שמוקצים הם למצוה ומיועדים לה – לכך אסור לעשותם בשבת שנחשב כעין קבע [כעין סברת ביטול כלי מהיכנו שאסור משום בונה, וכאן עדיף], משא"כ פריסת סדינים וכד' שאפשר להסירם. גם י"ל שהתירו לפרוס הסדינים לצורך מצות הרבים של הקריאה בספר, וכעין שמצינו בפוסקים (ע' שש"כ יז הערה קז) שהתירו למתוח חוט העירוב שנקרע, כשאין נכרי (וע"ע שפ"א ריש עירובין שצדד להתיר הנמכת קורת המבוי כדי למנוע מכשול טלטול).

דף יז

'ואי אשמעינן הני תרתי משום דסככן סכך כשר הוא'. כלומר כיון שמין סכך כשר הוא, לכך אינו

חוצץ בין הסוכה לדופן, 'אבל סוכה גדולה שהקיפה בדבר שאין מסככין בו דסככה סכך פסול הוא, אימא לא' כי מין בשאינו מינו חוצץ (עפ"י ריטב"א. וע"ע בשפת אמת).

'אמר רבה אשכחתינהו לרבנן...'. כיוצא בזה מצינו בעוד מקומות במאמרי רבה – בכתובות ז: קדושין מז: ב"ק פה. נדה כז. וכן מובא שלש פעמים בשם רבא (בביצה יט. ב"ק ז: ובנדה נג). ועוד. (ע' בציוני הרש"ש ובגליונות קה"י).

'בר מינה דההיא, דרב ושמואל אמרי תרוייהו משום דופן עקומה נגעו בה'. משמע שלפי רבה הסובר סכך פסול פוסל באמצע בארבע אמות, אין צורך לחידוש דין של 'דופן עקומה'. ועל פי זה כתבו הרמב"ן הרא"ה והריטב"א להכריע [כדברי הר"ף] שלהלכה סכך פסול פוסל בארבעה טפחים, שהרי הלכה זו של 'דופן עקומה' הוזכרה בכמה מקומות והרי לפי הדעה החולקת לא נתקבלה הלכה זו כאמור. ובה"ג פסק כרב וכלשנא בתרא דלהלן, שסכך פסול פוסל בארבע אמות. וכן הביא העיטור סיוע לדבריו מהירושלמי. וכן מובא ברי"צ גיאת בשם רב נטרונאי ורב צמח ורב ישראל כהן. וער"ן.

ובארו האחרונים בכמה דרכים מדוע וכיצד נצרכת ההלכה של 'דופן עקומה' גם בהנחה שסכך פסול פוסל באמצע בארבע אמות;

– בספר פני יהושע פירש שבאה ההלכה לומר שאפילו יש סכך פסול מן הצד עד פחות משמונה אמות – כשרה, שאנו רואים את הדופן מתעקמת עד פחות מד' אמות, והמשך הרי הוא סכך פסול שאינו פוסל פחות מד' אמות לאותה שיטה. והאחרונים הרבו לתמוה על כך, הלא שנינו וכן הדין מוסכם בכל מקום שסכך פסול פוסל מן הצד בארבע אמות, ואין אומרים שלש וחצי ממנו דופן עקומה והשאר סכך פסול שאין בו ארבעה טפחים – הרי שאין מחלקים את הסכך הפסול חציו לדופן וחציו לסכך (שפת אמת וערול"ג).

ובשפת אמת צידד שלדבריהם נצרכת ההלכה של 'דופן עקומה' מפני שבלעדיה היתה הסוכה פסולה בפחות מד' אמות מאחר ואין הדפנות מגיעות לסכך הכשר ולא שם סוכה עלה, ורק באמצע הסוכה אין לפסול בפחות מד' אמות (וע"ש דרך נוספת). ולפי סברה זו, באופן שאין אומרים 'דופן עקומה' [כגון כשאין הדפנות מגיעות לסכך – לדברי הר"ן], יש לפסול כשיש סכך פסול סמוך לדופן אפילו פחות מארבע אמות. ושם אף פחות מארבעה טפחים שהרי סכך פסול בין הדופן לסכך גרוע לדבריו מבאמצע. וע' באור הלכה ר"ס תרלב כמה שהביא מתשובת פנים מאירות שנראה שכשר.

אופנים נוספים בהצרכת ההלכה – ע' ערוך לנר; אור שמח סוכה ה, יד. עוד אפשר שלולא ההלכה של 'דופן עקומה', אם יש סכך פסול ארבע אמות שמקצתו בסוכה ומקצתו בחוץ מעבר לדופן – היתה פסולה מפני שיש בו שיעור חשוב ועל כן אף מקצתו יפסול את הסוכה בגלל חשיבותו – על כך באה ההלכה שרואים את הדופן מתעקמת פנימה ואין זה 'סכך פסול'. וכן מדויק לשון רש"י לעיל יד סע"ב, שרק בגלל 'דופן עקומה' יש להכשיר נטר רחב ארבעה שמקצתו חוץ לדופן.

עוד יש מקום ליישב, בדופן שהיא עקומה ממש כגון שהולכת בשיפוע, או מתעקמת ועולה כעין מדרגות כבר מגובה פחות מעשרה מהקרקע, שלכאורה אין נראה שיש כאן 'סכך פסול' שהרי דופן היא ממש, ועל כך נצרכת ההלכה לומר איוה שיעור עקימות אפשר ליתן לדופן. אכן, מהרמב"ן הרא"ה והריטב"א שנקטו שאין צריך להלכה של 'דופן עקומה' לדעה זו, מוכח שנקטו אחת משתיים, או שאף באופן זה יש לדון כסכך פסול, או שמה לדעתם באופן שכזה אף אליבא דאמת יתכשר בד' אמות, וההלכה לא נאמרה אלא בסכך פסול פחות מד' לראותו כדופן עקומה, אבל דופן עקומה ממש, אין בה שיעור לעוקם. וצ"ע. ותדע שאין לומר שאף בלא 'סכך פסול' צריך לשיעור עיקום הדופן, שאם כן אף בדופן העשויה מסכך כשר נאמר בה שיעור, והלא סתם שנינו שהעשויה בשיפוע כשרה (באופנים דלהלן יט: וע"ש ברא"ה שדופן העקומה העשויה מדבר הכשר, אף ביותר מד' כשרה) – ומוכח שאין שיעור לעקמימות דופן.

(ע"ב) 'לעולם דאית בהו ארבעה ומאי מצטרפין מצטרפין לארבע אמות מן הצד'. לפי מה שפרש רש"י במשנה את ההלכה של 'דופן עקומה', לראות את הסכך הפסול כאילו הוא חלק מהדופן המתעקמת ונכפפת למעלה (וכ"כ הר"ן והרא"ש, וכן כתב הר"א מן הדר בפירוש דברי הרמב"ם), יש להבין מדוע נצרכים לצירוף הנסרים כדי לפסול, הלא גם אם אינם מצטרפים סוף סוף הדופן רחוקה מהסכך הכשר וכיצד יתכן להכשירה [בשלמא כשדנים על 'מקום חשוב' כדי לפסול, כגון באמצע הסוכה, יש מקום לומר שנסרים נפרדים אינם מצטרפים להחשב מקום חשוב, אבל נסרים הרחבים ארבעה שהם סכך פסול, מדוע נצרכים לצירוף כאשר הם מפרידים בין הדופן לסכך].

יש מי שהביא מכאן סמך לדעת הראשונים שמפרשים 'דופן עקומה', שרואים את הדופן כמתקרבת ובאה עד לסכך הכשר, ולפי זה אפשר שרק 'מקום חשוב' של ד' אמות לא מאפשר לכותל 'להתקרב' לסכך, אבל אם היו הנסרים נחשבים כנפרדים אזי לא היה מקום חשוב להפריד בין הסכך לכותל (עפ"י בית מאיר. ע"ע במובא לעיל ד. בהגדרות השונות של 'דופן עקומה').

וצ"ל לדעת רש"י שלשון הגמ' 'מצטרפים' לאו דוקא אלא אגב לשון הברייתא 'סדינים מצטרפים' ודברי רבי יהודה 'נסרים אין מצטרפים' [שהכוונה באלו אף באמצע הסוכה], נקטו אף לר"מ לשון צירוף בנסרים.

דף יח

'אזיר שלשה בסוכה גדולה ומיעטו בין בקנים בין בשפודין – הוי מיעוט'. נקט בלשון זו ולא נקט 'אזיר וסכך פסול אין מצטרפים' כדי להשמיענו שאף על פי שכבר נפסלה הסוכה משום אזיר שלשה, עולה הסוכה מתורת פסול על ידי מיעוט האזיר בהנחת קנים או שיפודים (ר"ן).

בשפת אמת דן מדוע אין בהנחת הסכך הפסול משום 'תעשה ולא מן העשוי' או משום 'מעמיד' בסכך פסול, ע"ש. ונראה שאין זה 'מן העשוי' כי מ"מ מכשיר על ידי מעשה בסיכוך [וראיה לכך ממה שאמרו קציצתן זוהי עשייתן, והלא לעולם מעשה הקציצה נעשה במחובר, וברגע שנתלש הוא כבר עשוי. וי"ל].
וענין 'מעמיד' נראה שאינו שייך אלא בדבר המעמיד את הסכך במציאות ולא בגורם המכשיר אותו.

'האי צחנתא דבב נהרא... והאי דנא דשפכי נהר איתן ונהר גמדא להתם – אסירא'. בענין חשש התערבות דגים טמאים במקומות שסתם דגים הניצודים טהורים – ע' במובא ביוסף דעת ע"ו לט.

'סיכך על גבי אכסדרה'. 'על גבי' לא עליה ממש אלא בסמוך לה, כמו ועל יו מטה מנשה (רי"ף). וגם אינו יוצא מידי פשוטו, שמניח קצה הסכך על גבי קירוי האכסדרה שאו פי התקרה בולט בסוכה וכמו שכתב רש"י, וכן פירש הרא"ש.

מהרש"ל פירש בדעת התוס' שעשה את האכסדרה עצמה לסוכה, וסיכך על גבה ממש. ומהרש"א דחה פירושו.

'סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין כשרה'. רש"י מפרש 'פצימין' – עמודים שאין ביניהם שלשה טפחים, ונחשבים דופן מתורת 'לבוד'. והר"ן פירש בדעת הרי"ף: שני פצימים העומדים משני צדי הדופן; באופן זה הכל מודים שאומרים 'פי תקרה יורד וסותם' על ידי הפצימים שבדופן.

(ע"ב) 'אפילו הפחית דופן אמצעי'. כבר עמדו התוס' על לשון זו, מדוע נקטו 'הפחית' ולא אמרו

דפים יז – יח (יט)

ל. מהם השיעורים הפוסלים את הסוכה באופנים דלהלן, בסוכה גדולה ובסוכה קטנה?

א. סכך פסול – מן הצד או באמצע.

ב. אויר – מן הצד או באמצע.

ג. סכך פסול בצירוף אויר.

א. סכך פסול פוסל מן הצד בארבע אמות. פחות מכן – כשרה [ואין חילוק אם המחיצות נעשו בשביל הסוכה או בשביל השטח שבחוץ. ובין בצד אחד של הסוכה, בין בכל צדיה]. ואין יושבים תחת הסכך הפסול (רש"י וש"ד).

כנזכר לעיל, כשהדפנות אינן עולות עד הסכך, ויש סכך פסול בקצה – יש פוסלים וסוברים שאין לומר 'גוד אסיק' עם 'דופן עקומה', ויש מכשירים. ולדעת הפוסלים נראה שדינו כדין סכך פסול באמצע הסוכה.

סכך פסול המונח באמצע הסוכה (כלומר במרחק ד' אמות מהדופן), לפי לשון ראשונה ששנו בסורא, תלמידי רב אמרו משמו שפוסל בארבעה טפחים, ורבה אמר בארבע אמות. וכפי ששנו בנהרדעא, רב אמר בארבע אמות (וכן תני רבי חייה בירושלמי). ושמואל אמר בארבעה טפחים.

א. להלכה, סכך פסול פוסל באמצע בארבעה טפחים (רי"ף רמב"ם ורי"ד, וכן הכריע הרמב"ן). ויש אומרים בארבע אמות (עפ"י בה"ג וכמה מהגאונים).

ושיעור סכך פסול הלכה למשה מסיני הוא כשאר שיעורים (ערש"י יז רע"ב לענין ד' אמות; תור"פ יח. ד"ה אין לענין ד' טפחים).

ב. אם יש כשיעור הכשר סוכה עד הסכך הפסול, כלומר שיש שם שבעה על שבעה סכך כשר המוקף שלש דפנות – פשוט שהסוכה כשרה עד למקום הסכך הפסול.

ואם הסכך הפסול אינו חוצה את הסוכה אלא כגון שטח ד' על ד' באמצע – אם יש כשיעור הכשר סוכה בינו ובין הדופן האמצעית [בסוכה בת שלש דפנות] – הסוכה כולה כשרה, גם החלק שבין הפסול לדופן הפרוצה (כן כתבו התוס' ועוד. ויש חולקים – ע' מאירי; שבת הלוי ח"ו עו, ד-ה). ואפשר אפילו אין ממנו ולדופן האמצעית כשיעור הכשר סוכה – כשרה (תוס'). ולזה הסכים הרא"ש בפסקיו).

ג. סכך פסול פחות מארבעה טפחים; הרד"ה והרא"ש כתבו שמותר לישן תחתיו. והראב"ד סובר שאין ישנים תחתיו אלא אם הוא פחות משלשה. וכתב בספר חיי אדם (מובא במשנ"ב תרלב סק"ב) שיש להחמיר כן לכתחילה.

במה דברים אמורים בסוכה גדולה, אבל סוכה ששיעורה מצומצם, כיון שיש שלשה טפחים שיצאו מהכשר סוכה – הרי נחסר משיעורה ופסולה.

א. כתב המגן-אברהם (תרלב סק"ג) 'סוכה קטנה' – לאו דוקא שבעה על שבעה, אלא הוא הדין סוכה בת תשעה ומחצה ויש בה שלשה טפחים סכך פסול, כיון שאין בשיעורה שבעה טפחים של סכך כשר – פסולה (וכן כתב להוכיח בשו"ת אור לציון ח"א מב). ויש חולקים וסוברים שאין לפסול אלא בסוכה המצומצמת בשיעורה [עכ"פ כאשר אין שם סכך פסול ארבעה טפחים שהוא מקום חשוב] (ע' בכורי יעקב תרלב סק"ו; חו"א קמד, ג).

ב. נראה שסכך פסול פוסל בסוכה קטנה רק כשהוא במקום אחד, אבל נתן סכך פסול טפח ומחצה וסכך כשר שני טפחים וסכך פסול טפח ומחצה, וסכך כשר שני טפחים – הסוכה כשרה. והוא הדין טפח ומחצה סכך פסול, ארבעה סכך כשר, ועוד טפח ומחצה סכך פסול – כשרה (חזו"א קמד, ד. וע"ע שפת אמת).

ג. יש ראשונים שנראה מדבריהם שלדעת רבה סכך פסול פוסל בסוכה בארבעה טפחים ולא בשלשה (ער"ה; בה"ג הלכות סוכה. ע"ע שבט הלוי ח"ו עו, י.).

ד. סכך פסול פחות משלשה בסוכה קטנה; לפירוש רש"י (יט. וכן נקטו הרז"ה והרא"ש ועוד) – ישנים תחתיו. ולפירוש התוס' (שם), אם אין שיעור הכשר סוכה בסכך הכשר – אין ישנים תחת הפסול, אעפ"י שהוא משלים את הסוכה ומכשירה. ואם יש כשיעור סוכה בסכך הכשר [גם אם לא במקום אחד] – יושבים אף תחת הפסול.

ב. אויר פוסל בשלשה טפחים, בין מן הצד בין באמצע הסוכה – כדברי רבינא, אבל לדעת רב אחא (ראשונים עפ"י פסחים עד:) אין 'לבוד' באמצע הלכך אפילו פחות משלשה פסולה.

א. אין פסול לרב אחא אלא אם האויר חוצה על פני כולה. (תוס'). והריטב"א כתב שאין לפסול לרב אחא אלא בשיש באויר כדי ראשו. (ואפשר שלדבריו יש לפסול בכדי ראשו אפילו אינו חוצה על פני כולה. וע' גם במאירי שהביא שיטה כזו. וכ"כ בשבט הלוי (ח"ו עו, ד-ה) בדעת הרמב"ם).

ב. אויר שלשה שאינו חוצה הסוכה כולה, ויש בינו ובין הדופן האמצעית כשיעור הכשר סוכה – הכל כשר. ושמא אפילו אין שם כשיעור, וכנ"ל (תוס'). ובתור"פ נקט רק אם יש שם כשיעור הכשר. ואילו הרא"ש הסכים להקל, וכ"כ הטור. ויש מפקפקים בזה להלכה – ע' ערוך לגר ועוד).

ג. בכל התורה במחלוקת רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל, ולכן להלכה יש לבוד באמצע (רי"ף).

לענין שינה תחת האויר; לגרסתנו ולפרש"י (להלן יט.), אפילו פחות משלשה אין ישנים תחתיו (וכן הסכים הרז"ה והרא"ש, וכן הביאו מהירושלמי. וכן הכריע השלחן-ערוך). לפירוש הר"ן והריטב"א מדובר כשראשו ורובו עומד תחת האויר [ואין הפרש אם האויר במקצת הסוכה או שהולך על פני כולה, כל שראשו תחת האויר – אסור. חזו"א קמה, ה.]. והרא"ש ורבנו ירוחם כתבו: רק כשהאויר חוצה את הסוכה כולה (והאדם עומד באמצע תחת האויר וקצותיו תחת הסכך, ובצירוף הצדדים נמצא רובו תחת הסכך ומיעוטו תחת האויר, אבל אם רובו תחת הסכך במקום אחד – מותר. חזו"א שם).

ולגרסת התוס' (שם) ישנים תחת האויר שאין בו שלשה (וכן משמע מסתימת הרי"ף והרמב"ם, שאפשר לישב תחתיו. עפ"י הגר"ח הלוי סוכה ה, יט.).

א. להלכה יש להחמיר כהר"ן וכהרא"ש, הלכך בין אם ראשו תחת האויר, אפילו אין האויר מהלך על פני כולה, ובין כשמיעוטו תחת האויר ושני צדיו תחת הסכך, והאויר מהלך על פני כולה – אסור (חזון איש שם). ויש מקלים באויר המהלך על פני כולה כשאין באויר כשיעור הראש (ע' שלמת חיים פט-צב. ואילו בסוכת הגרשו"א היו מניחים מקצת סכך לרוב הבלפונים כדי שלא יהא אויר מפסיק במשך שבעה טפחים. הליכות שלמה ח, ד).

ב. משמע מדברי הראשונים שלדעת האומר אין לבוד באמצע הוא הדין בסוכה גדולה. ובשפת אמת מצדד לומר שמא בסוכה גדולה לדעת הכל יש לבוד באמצע.

ג. סכך פסול פחות מד' עם אויר פחות מג', גם אם שניהם ביהוד יותר מארבעה טפחים [או ארבע אמות לפי דעה אחת הנ"ל] – כשרה [לפי ששני הפסולים הללו אין שיעוריהם שוים לכך אינם מצטרפים. ורבה הקשה לרבנן דבי רב שלפי שיטתם בדין היה שייצטרפו כיון שמכל מקום יש שם הפלגה ארבעה טפחים. והם סוברים שסכך פסול אינו פוסל משום הפלגה. או אפשר שסוברים כיון שסו"ס אין שיעוריהם שוים אינם מצטרפים על אף שטעם אחד בשניהם. עפ"י ריטב"א].

א. שני טפחים סכך פסול מכאן ושני טפחים מכאן ואויר פחות משלשה באמצע, יש להסתפק שמא שני הפסולים מצטרפים לפסול. אבל אם בפסולים לבדם אין ארבעה, אין האויר משלימם לארבעה, שאין 'לבוד' להחמיר (תוס'). ויש פוסלים באופן הראשון. עפ"י רבנו ירוחם. וע"ע רעק"א ושפת אמת. ונקטו אחרונים שאם אי אפשר לתקן ואין לו סוכה אחרת – ישב בה בלא ברכה. אבל באופן השני – כשר. משנ"ב תרלב סק"ט).

ב. אויר פחות משלשה טפחים סמוך לדופן, ולאחריו סכך פסול פחות מד' אמות; כתב הגרעק"א על פי הר"ן שהסוכה פסולה לפי שאין לומר שתי הלכות, 'לבוד' ו'דופן עקומה', כאשר האחת צריכה להתבסס על האחרת. והרי כאן אינך יכול לדון דופן עקומה אם לא תאמר לבוד. ויש שחולקים על דין זה (ע' בשו"ת אור לציון ח"א מג; שבט הלוי ח"א קסד. וע"ע במובא לעיל ד טז).

ג. נראה שאעפ"י שסכך פסול אינו מצטרף עם אויר, זהו רק לפסול הסוכה, אבל כל שיש בשניהם יחד ארבעה טפחים – אין ישנים תחתיהם (עפ"י חו"א קמד, ד).

בסוכה קטנה, אויר וסכך פסול מצטרפים לשלשה טפחים לפסול כיון שנחסר משיעור הכשר הסוכה.

צירוף דברים שאין שיעוריהם שוים, בהלכות השונות שבתורה – ע' בפירוט במעילה יז-יח.

דף יח

על זיהוי דגים טמאים וטהורים על פי מקום חיותם ושאר סימנים – בע"ז לט-מ.

לא. האם יש לבוד באמצע – לענין סוכה, שבת והאהלה על הטומאה?

כאמור, נחלקו רב אחא ורבינא באויר המפסיק את הסכך, האם נאמרה תורת 'לבוד' (למעלה. תוס') באמצע אם לאו.

והוכיחו בגמרא שהכל מודים לענין עירוב דרבנן שיש לבוד באמצע, שלכן שתי קורות היוצאות משני צדי המבוי, אעפ"י שאינן נוגעות זו בזו, אם אין ביניהם שלשה טפחים – מותר.

לענין טומאת אהל, לכל הדעות אין 'לבוד' באמצע [שכך נתקבל בהלכות טומאה], ולכן ארובה שבתוך הבית, טומאה בבית – מה שכנגד ארובה טהור. כנגד ארובה – כל הבית כולו טהור.

יש מפרשים שלדעת האומר אין לבוד באמצע, אף בסמוך לדופן אין לומר 'לבוד', שלדעתו לא נאמרה הלכה זו אלא במחיצות ולא בתקרה (ער"ן; ערוך לנר). ויש אומרים באמצע דוקא, אבל מן הצד – אומרים 'לבוד' אף בסכך (עפ"י שפת אמת).

ולפי מסקנת ההלכה שיש לבוד באמצע ורק לענין טומאה נתקבל שאין לדון בה 'לבוד', יש אומרים [עפ"י דקדוק לשון רש"י] שזה רק באמצע התקרה אבל ארובה מן הצד, אין עוברת בה הטומאה (ע' בשפת אמת שדן בדבר ונשאר ב'צ"ע לדינא'. וכ"ה בסדרי טהרות דף קמח:). ואולם כמה